

KINH TẾ - CHÍNH TRỊ

HỘI NGHỊ TRUNG ƯƠNG 4 KHOÁ XVI ĐCS TRUNG QUỐC với vấn đề tăng cường xây dựng năng lực cầm quyền của Đảng

ĐỖ TIẾN SÂM*

Vào đúng dịp kỷ niệm 55 năm ngày thành lập nước CHND Trung Hoa, Đảng Cộng sản Trung Quốc – một đảng lâu đời và lớn với 83 tuổi, hơn 66 triệu đảng viên, trải qua 55 năm cầm quyền, trong đó có 26 năm lãnh đạo công cuộc cải cách mở cửa - đã dành hẳn một Hội nghị Trung ương, Hội nghị Trung ương 4 khoá XVI để thảo luận và ban hành bản “Quyết định của Trung ương Đảng Cộng sản Trung Quốc về việc tăng cường xây dựng năng lực cầm quyền của Đảng”¹ (sau đây gọi tắt là Quyết định).

Bản Quyết định được thông qua gồm 9 phần với hơn 15 nghìn chữ đã trình bày và phân tích tầm quan trọng và tính cấp bách, những kinh nghiệm chủ yếu, tư tưởng chỉ đạo, mục tiêu chung và nhiệm vụ chủ yếu, nội dung và ý nghĩa của việc tăng cường xây dựng năng lực cầm quyền của Đảng Cộng sản Trung Quốc trong giai đoạn mới của thế kỷ mới.

Bài viết này trình bày và phân tích một số nội dung chủ yếu của bản Quyết định nêu trên, sau đó rút ra một số nhận xét bước đầu.

I. Nội dung chủ yếu của bản Quyết định

1. Về tầm quan trọng và tính cấp bách của việc tăng cường xây dựng năng lực cầm quyền của Đảng.

Bản Quyết định nêu rõ, việc Đảng Cộng sản Trung Quốc trở thành đảng cầm quyền chính là do sự lựa chọn của lịch sử và của nhân dân Trung Quốc. Vì vậy, việc tăng cường xây dựng năng lực cầm quyền của Đảng cũng là do yêu cầu của thời đại và của nhân dân.

Bước vào giai đoạn mới của thế kỷ mới, tình hình quốc tế, tình hình Trung Quốc và tình hình bản thân Đảng Cộng sản Trung Quốc đã và đang có những

* TS. Viện Nghiên cứu Trung Quốc

biến đổi sâu sắc, đòi hỏi Đảng Cộng sản Trung Quốc phải nâng cao năng lực cầm quyền của mình.

Về tình hình quốc tế, bản Quyết định cho rằng, tình hình quốc tế đang nảy sinh những biến đổi mới hết sức sâu sắc. Cụ thể là: Xu thế đa cực hoá và toàn cầu hoá kinh tế đang phát triển một cách khó khăn; tiến bộ khoa học kỹ thuật ngày càng nhanh chóng; sức cạnh tranh sức mạnh tổng hợp của đất nước ngày càng ác liệt; các loại văn hoá tư tưởng tác động lẫn nhau; các loại mâu thuẫn đan xen phức tạp; các mưu đồ chiến lược nhằm Tây hoá, phân hoá của các thế lực đối địch đối với Trung Quốc vẫn chưa thay đổi; Trung Quốc vẫn đang đứng trước sức ép về kinh tế, khoa học kỹ thuật v.v... mà các nước phát triển chiếm ưu thế.

Về tình hình Trung Quốc, công cuộc cải cách và phát triển của Trung Quốc đang ở trong thời kỳ then chốt; các mối quan hệ lợi ích xã hội ngày càng phức tạp hơn; các vấn đề mới, tình hình mới không ngừng xuất hiện. Trong điều kiện trong và ngoài nước cùng tồn tại những cơ hội và thách thức như vậy, Đảng Cộng sản Trung Quốc phải dẫn dắt nhân dân Trung Quốc xây dựng xã hội khá giả toàn diện, thực hiện 3 nhiệm vụ lịch sử là xây dựng hiện đại hoá, hoàn thành thống nhất đất nước và duy trì hoà bình thế giới cùng nhau phát triển, điều đó buộc Đảng Cộng sản Trung Quốc phải nâng cao năng lực cầm quyền của mình.

Còn về tình hình bản thân Đảng Cộng sản Trung Quốc, trải qua 55 năm cầm

quyền, Đảng Cộng sản Trung Quốc đã dẫn dắt nhân dân Trung Quốc vượt qua nhiều khó khăn, thử thách và đã giành được nhiều thành tựu. Tuy nhiên, đứng trước những nhiệm vụ mới, tình hình mới, phương thức lãnh đạo, phương thức cầm quyền, thể chế lãnh đạo và cơ chế công tác của Đảng Cộng sản Trung Quốc vẫn chưa hoàn thiện; trình độ lý luận tư tưởng của một số cán bộ lãnh đạo và đội ngũ lãnh đạo chưa cao, năng lực cầm quyền theo pháp luật chưa tốt, bản lĩnh giải quyết các mâu thuẫn phức tạp chưa cao; trình độ và năng lực chưa thích ứng với yêu cầu quán triệt thực hiện tư tưởng quan trọng "ba đại diện", xây dựng toàn diện xã hội khá giả; một số vấn đề như quan niệm về sự nghiệp và tinh thần trách nhiệm của một số cán bộ, đảng viên chưa mạnh, tác phong tư tưởng chưa đúng đắn, tác phong công tác thoát ly quần chúng v.v..., tất cả đều đang nổi cộm; một số tổ chức cơ sở đảng yếu kém; một số đảng viên chưa phát huy vai trò tiên phong gương mẫu; hiện tượng tham nhũng ở một số địa phương, ngành và đơn vị còn tương đối nghiêm trọng. Những vấn đề trên nếu không được giải quyết nhất định sẽ ảnh hưởng đến sự thành bại trong việc cầm quyền của Đảng.

Ngoài ra, Đảng Cộng sản Trung Quốc còn tích cực tìm hiểu và nghiên cứu những bài học kinh nghiệm thành công và thất bại của một số đảng cầm quyền trên thế giới, bao gồm cả Đảng Cộng sản và đảng tư sản như Đảng Cộng sản Liên Xô (cũ), Đảng thể chế cách mạng Mê-hi-

cô, Đảng Quốc đại (Ấn Độ) v.v..., từ đó rút ra nhận xét cho rằng, một trong những nguyên nhân quan trọng dẫn đến sự thất bại của một số đảng đã từng cầm quyền lâu dài trên thế giới trong gần 20 năm qua *“chính là đã không kịp thời thích ứng với sự thay đổi của hoàn cảnh cầm quyền, tích cực nâng cao năng lực cầm quyền của mình”* ².

Vì vậy, nhân dịp kỷ niệm 55 năm cầm quyền của mình, Đảng Cộng sản Trung Quốc ban hành Quyết định nêu trên là rất kịp thời và cần thiết. Bởi lẽ, điều đó như bản Quyết định xác định đây là *“vấn đề chiến lược lớn có quan hệ đến sự thành bại, hưng suy của sự nghiệp XHCN của Trung Quốc, quan hệ đến vận mệnh tiền đồ của dân tộc Trung Hoa, quan hệ đến sự sinh tử tồn vong của Đảng và an ninh lâu dài của đất nước”*.

2. Về những bài học kinh nghiệm chủ yếu trong 55 năm cầm quyền của Đảng Cộng sản Trung Quốc.

Chúng ta đều biết rằng, Đảng Cộng sản Trung Quốc là một đảng lớn với số lượng đảng viên đông nhất thế giới. Trong 55 năm cầm quyền vừa qua, Đảng Cộng sản Trung Quốc đã tích lũy được nhiều kinh nghiệm, cả thành công lẫn chưa thành công. Trên cơ sở kế thừa những kinh nghiệm cơ bản mà Đại hội XVI (2002) đã đúc rút được, trong bản Quyết định này, một lần nữa, Đảng Cộng sản Trung Quốc tổng kết, rút ra 6 bài học kinh nghiệm trong quá trình cầm quyền của mình, cụ thể như sau:

Một là, cần phải kiên trì tiến cùng thời đại trong tư tưởng chỉ đạo của Đảng, dùng chủ nghĩa Mác phát triển để chỉ đạo thực tiễn mới;

Hai là, cần phải kiên trì thúc đẩy sự tự hoàn thiện XHCN, tăng cường sức sống của CNXH;

Ba là, cần phải kiên trì nắm chắc khâu phát triển – nhiệm vụ quan trọng số một chấn hưng đất nước của đảng cầm quyền, coi phát triển là mấu chốt trong việc giải quyết mọi vấn đề của Trung Quốc;

Bốn là, cần phải kiên trì “lập đảng vì công, cầm quyền vì dân”, luôn luôn giữ vững mối liên hệ mật thiết giữa Đảng với quần chúng nhân dân;

Năm là, cần phải kiên trì phương châm “cầm quyền khoa học, cầm quyền dân chủ, cầm quyền theo pháp luật”, không ngừng hoàn thiện phương thức lãnh đạo và phương thức cầm quyền của Đảng;

Sáu là, cần phải kiên trì lấy tinh thần cải cách để tăng cường xây dựng Đảng, không ngừng tăng cường sức sáng tạo, sức ngưng tụ và sức chiến đấu của Đảng.

Bản Quyết định cũng nêu rõ, 6 bài học kinh nghiệm chủ yếu trên đây cũng chính là những nguyên tắc chỉ đạo quan trọng nhằm tăng cường xây dựng năng lực cầm quyền của Đảng, cần phải kiên trì lâu dài, tiếp tục làm phong phú và hoàn thiện thêm trong thực tiễn.

3. Về tư tưởng chỉ đạo, mục tiêu chung và nhiệm vụ chủ yếu của việc tăng cường năng lực cầm quyền của Đảng.

Như đã nêu ở trên, việc tăng cường năng lực cầm quyền của đảng là rất quan trọng và cần thiết. Nhưng vấn đề đặt ra là việc tăng cường đó dựa trên cơ sở tư tưởng chỉ đạo nào? Bản Quyết định đã một lần nữa khẳng định dứt khoát rằng, *"tăng cường năng lực cầm quyền của Đảng, cần phải kiên trì lấy chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Mao Trạch Đông, lý luận Đặng Tiểu Bình và tư tưởng quan trọng "ba đại diện" làm chỉ đạo"*.

Bản Quyết định cũng nhấn mạnh, trên cơ sở quán triệt đường lối cơ bản, cương lĩnh cơ bản, kinh nghiệm cơ bản, cần phải đảm bảo được một số nguyên tắc sau đây: *một là*, coi việc giữ vững mối liên hệ mật thiết giữa Đảng với quần chúng nhân dân là *hạt nhân*; *hai là*, coi việc xây dựng đội ngũ cán bộ có tố chất cao là *mấu chốt*; *ba là*, coi việc cải cách và hoàn thiện thể chế lãnh đạo và cơ chế công tác của Đảng là *trọng tâm*; *bốn là*, coi việc tăng cường tổ chức cơ sở Đảng và xây dựng đội ngũ đảng viên là *nền tảng*.

Trên cơ sở xác định rõ ràng tư tưởng chỉ đạo nêu trên, bản Quyết định đã nêu lên mục tiêu chung của việc nâng cao năng lực của đảng cầm quyền như sau: Thông qua sự cố gắng chung của toàn Đảng, làm cho Đảng trước sau trở thành (1) lập đảng vì công, cầm quyền vì dân; (2) đảng cầm quyền khoa học, cầm quyền dân chủ, cầm quyền theo pháp luật; (3) đảng cầm quyền làm việc chân thực, đổi mới sáng tạo, điều hành chính quyền hiệu quả cao, liêm khiết. Suy cho cùng là làm cho Đảng Cộng sản Trung

Quốc trở thành một chính đảng mác-xít, mãi mãi duy trì được tính tiên tiến, trụ vững trong mọi tình thế khó khăn.

Từ mục tiêu chung nêu trên, bản Quyết định đã nêu lên một số nhiệm vụ chủ yếu trong một thời kỳ từ nay về sau, cụ thể là: Căn cứ vào yêu cầu thúc đẩy phát triển hài hoà giữa văn minh vật chất, văn minh chính trị và văn minh tinh thần, nhiệm vụ chủ yếu của Đảng Cộng sản Trung Quốc lúc này là phải không ngừng nâng cao 5 năng lực, bao gồm: (1) *năng lực* điều hành nền kinh tế thị trường XHCN; (2) *năng lực* phát triển nền chính trị dân chủ XHCN; (3) *năng lực* xây dựng nền văn hoá tiên tiến XHCN; (4) *năng lực* xây dựng xã hội hài hoà XHCN; (5) *năng lực* ứng phó với tình hình quốc tế và xử lý các công việc quốc tế.

Như vậy, so với 5 phương diện cơ bản trong xây dựng năng lực cầm quyền của Đảng mà Đại hội XVI đã nêu lên năm 2002, bản Quyết định lần này đã hoàn thiện và bổ sung thêm một số nội dung mới, làm cho nội dung nâng cao năng lực cầm quyền của Đảng rõ ràng hơn, có tính logic và hợp lý hơn³.

4. Về những nội dung chủ yếu của việc nâng cao năng lực cầm quyền của Đảng.

Những nhiệm vụ được xác định ở trên cũng chính là những nội dung chủ yếu của việc nâng cao năng lực cầm quyền của Đảng, bao gồm:

Một là, kiên trì coi phát triển là nhiệm vụ quan trọng số một chấn hưng đất nước của đảng cầm quyền, không ngừng

nâng cao năng lực điều hành kinh tế thị trường XHCN, trong đó nêu rõ:

- Xây dựng tư tưởng chiến lược nắm chắc thời cơ, đẩy nhanh phát triển, *kiên trì không thay đổi nhiệm vụ xây dựng kinh tế;*

- Kiên trì quan điểm phát triển khoa học lấy con người làm gốc, phát triển toàn diện hài hoà và bền vững;

- Kiên trì phương hướng cải cách kinh tế thị trường XHCN, luôn luôn đi trước thời đại để lãnh đạo và hoạch định cải cách;

- Nắm vững *quyền chủ động* trong mở cửa đối ngoại, nâng cao toàn diện trình độ mở cửa đối ngoại;

- Căn cứ vào yêu cầu phát triển kinh tế thị trường XHCN, hoàn thiện thể chế, cơ chế và phương thức Đảng lãnh đạo công tác kinh tế.

Hai là, kiên trì sự thống nhất hữu cơ giữa sự lãnh đạo của Đảng, nhân dân làm chủ và dựa vào luật pháp để quản lý đất nước, không ngừng nâng cao năng lực phát triển nền chính trị dân chủ XHCN, trong đó nêu rõ:

- Thúc đẩy việc chế độ hoá, quy phạm hoá và trình tự hoá nền dân chủ XHCN, bảo đảm cho nhân dân làm chủ;

- Quán triệt phương châm cơ bản dựa vào pháp luật quản lý đất nước, nâng cao trình độ cầm quyền theo pháp luật;

- Cải cách và hoàn thiện cơ chế quyết sách, thúc đẩy việc khoa học hoá, dân chủ hoá quyết sách;

- Tăng cường chế ước và giám sát đối với sự vận hành quyền lực, bảo đảm

quyền lực mà nhân dân trao cho để mưu cầu lợi ích của nhân dân;

- Căn cứ vào nguyên tắc Đảng nắm toàn cục, điều hoà các bên, cải cách và hoàn thiện phương thức lãnh đạo của Đảng.

Ba là, kiên trì địa vị chỉ đạo của chủ nghĩa Mác trong lĩnh vực hình thái ý thức, không ngừng nâng cao năng lực xây dựng nền văn hoá tiên tiến XHCN, trong đó nêu rõ:

- Tích cực thúc đẩy đổi mới lý luận, tăng cường nghiên cứu và xây dựng lý luận của chủ nghĩa Mác;

- Đi sâu cải cách thể chế văn hoá, *giải phóng và phát triển sức sản xuất văn hoá;*

- Nắm vững việc hướng dẫn dư luận, hướng dẫn đúng đắn dư luận xã hội;

- Tích cực tìm tòi những phương thức mới, phương pháp mới, tăng cường và cải tiến công tác chính trị tư tưởng;

- Ưu tiên phát triển sự nghiệp giáo dục và khoa học, nâng cao tố chất văn hoá, khoa học của toàn dân tộc.

Bốn là, kiên trì phát huy rộng rãi nhất, đầy đủ nhất mọi nhân tố tích cực, không ngừng nâng cao năng lực điều hoà xã hội, trong đó nêu rõ:

- Quán triệt toàn diện phương châm *tôn trọng lao động, tôn trọng trí thức, tôn trọng nhân tài, tôn trọng sáng tạo*, không ngừng tăng cường sức sáng tạo của toàn xã hội;

- Hài hoà ổn thoả các quan hệ lợi ích của nhiều phương diện, xử lý đúng đắn mâu thuẫn trong nội bộ nhân dân;

- Tăng cường xây dựng và quản lý xã hội, thúc đẩy đổi mới thể chế quản lý xã hội.

- Kiên trì cơ chế công tác, duy trì sự ổn định xã hội;

- Kiên trì đường lối quân chúng của Đảng, tăng cường và cải tiến công tác quân chúng trong tình hình mới.

Năm là, kiên trì chính sách ngoại giao hoà bình độc lập tự chủ, không ngừng nâng cao năng lực ứng phó với tình hình quốc tế và xử lý các công việc quốc tế, trong đó nêu rõ:

- Kiên trì dùng con mắt nhìn xa trông rộng để quan sát thế giới, nâng cao trình độ phán đoán khoa học tình hình thế giới và tiến hành tư duy chiến lược;

- Kiên trì quán triệt chấp hành phương châm chính sách đối ngoại, nắm chắc quyền chủ động trong xử lý các công việc quốc tế;

- Nhận thức và nắm vững toàn diện các nhân tố quốc tế ảnh hưởng đến Trung Quốc; không ngừng nâng cao bản lĩnh trong giao lưu với xã hội quốc tế;

- Luôn luôn đặt chủ quyền và an ninh quốc gia lên vị trí thứ nhất, kiên quyết giữ vững an ninh quốc gia.

Năm nội dung chủ yếu trên đây có thể xem là 5 giải pháp quan trọng đề cập một cách toàn diện vấn đề nâng cao năng lực cầm quyền của Đảng trên các lĩnh vực kinh tế, chính trị, văn hoá, xã hội và đối ngoại. Việc nâng cao năng lực cầm quyền của Đảng trên 5 lĩnh vực nêu trên cũng chính là nhằm thích ứng với những biến đổi mới, mau lẹ và phức tạp của thời kỳ thực hiện mục tiêu xây dựng xã hội khá giả toàn diện vào năm 2020,

một thời kỳ được xác định là then chốt trong tiến trình hiện đại hóa Trung Quốc vào giữa thế kỷ này.

II. Nhận xét và kết luận

Qua tìm hiểu những nội dung chủ yếu của bản Quyết định, chúng tôi sơ bộ rút ra một số nhận xét bước đầu như sau:

1. Trong bối cảnh tình hình quốc tế có những biến đổi sâu sắc, công cuộc cải cách mở cửa của Trung Quốc bước vào giai đoạn then chốt, việc Đảng Cộng sản Trung Quốc dành hẳn một hội nghị Trung ương để thảo luận và ra Quyết định về việc tăng cường xây dựng Đảng cầm quyền là rất kịp thời và cần thiết. Bởi vì, như đồng chí Hồ Cẩm Đào – Tổng Bí thư Đảng Cộng sản Trung Quốc, Chủ tịch nước CHND Trung Hoa đã nhấn mạnh, đây là vấn đề “trọng điểm trong trọng điểm xây dựng của Đảng”⁴.

2. Bản Quyết định có nội dung phong phú, là kết quả của quá trình tổng kết kinh nghiệm thành công và chưa thành công trong 55 năm cầm quyền của Đảng Cộng sản Trung Quốc và sự tìm hiểu, nghiên cứu kinh nghiệm thành bại của một số đảng cầm quyền lâu đời và lớn (cả cộng sản lẫn tư sản) trên thế giới, thể hiện “ý thức tự giác” của Đảng Cộng sản Trung Quốc trước nhiệm vụ to lớn và sứ mệnh lịch sử nặng nề mà Đảng phải gánh vác. Vì thế, nó chứa đựng nhiều luận điểm mới thể hiện sự sáng tạo của Đảng Cộng sản Trung Quốc đối với lý luận về xây dựng Đảng của chủ nghĩa Mác – Lênin, nhất là trong việc tập trung làm rõ và giải đáp những vấn đề

quan trọng đang thu hút sự quan tâm của dư luận trong nước và quốc tế như *ai cầm quyền, dựa vào ai để cầm quyền và cầm quyền như thế nào*.

3. Việt Nam và Trung Quốc là hai nước láng giềng, có những điểm tương đồng. Công cuộc Đổi mới ở Việt Nam và Cải cách ở Trung Quốc cũng đang đứng trước nhiều vấn đề tương tự nhau. Đảng Cộng sản Việt Nam cũng xác định xây dựng Đảng là vấn đề then chốt. Vì vậy, theo chúng tôi, việc tìm hiểu, nghiên cứu những kinh nghiệm của Đảng Cộng sản Trung Quốc trong công tác xây dựng Đảng, nhất là những quan điểm mới được thể hiện trong bản Quyết định của Hội nghị Trung ương 4 khoá XVI Đảng Cộng sản Trung Quốc gần đây về việc nâng cao năng lực cầm quyền của Đảng là rất có ý nghĩa cả về mặt lý luận lẫn thực tiễn, nhất là trong bối cảnh chúng ta đang chuẩn bị kỷ niệm 60 năm Quốc khánh, cũng chính là 60 năm cầm quyền của Đảng Cộng sản Việt Nam vào năm 2005, tổng kết 20 năm Đổi mới và Đại hội Đảng lần thứ X vào năm 2006 sắp tới.

x

x x

CHÚ THÍCH:

(1) *Quyết định của Trung ương Đảng Cộng sản Trung Quốc về việc tăng cường xây dựng năng lực cầm*

quyền của Đảng. Tân Hoa xã Trung Quốc, ngày 26-9-2004.

(2) Dẫn lại theo <http://news.xinhuanet.com/newscenter>.

(3) Báo cáo Chính trị Đại hội XVI Đảng Cộng sản Trung Quốc (2002) khi đề cập đến vấn đề tăng cường xây dựng năng lực cầm quyền của Đảng đã nêu lên 5 yêu cầu là: (1) Không ngừng *nâng cao năng lực* phán đoán tình hình một cách khoa học; (2) Không ngừng *nâng cao năng lực* điều hành kinh tế thị trường; (3) Không ngừng *nâng cao năng lực* ứng phó với cục diện phức tạp; (4) Không ngừng *nâng cao năng lực* cầm quyền theo pháp luật và (5) Không ngừng *nâng cao năng lực* nắm vững toàn cục.

Tuy nhiên, kết quả điều tra phỏng vấn cán bộ cấp huyện trở lên cho thấy, 66,9% số người được hỏi trả lời năng lực điều hành kinh tế thị trường chưa tốt; 58,1% trả lời năng lực phán đoán tình hình khoa học còn yếu; còn số người được hỏi biểu thị năng lực ứng phó với cục diện phức tạp, cầm quyền theo pháp luật và nắm vững toàn cục chưa tốt phân biệt là 35,7%; 43,4%; 19,9%. (Nguồn: <http://news.xinhuanet.com/newscenter>)

(4) Phát biểu của đồng chí Hồ Cẩm Đào trong chuyến đi khảo sát tại Thượng Hải vào tháng 7 - 2004.